GEORGE CĂLINESCU.
CONCEPTUL DE SPECIFIC NAȚIONAL

Al. CISTELECAN

Abstract

There has always been a theory of "the two beginnings" in what concerns our literary history. As a matter of fact, this theory is confirmed by the facts themselves and by the development of literary trends, as well as by the level, mentality, value and formal "shift" that occurs between the centuries of the first start and the 19th century. Thus, there might have been a "major" start, with Dosoftei and the Moldavian chronicles or Cantemir and the Walachian chronicles. But this major start was somehow forgotten and arout the 19th century the literature started all over again. The refinement, even the sophisticated construction were substituted by the love-like sighs and pass-outs of the Vacaresti's, of Conachi and many others. According to Nicolae Manolescu, these were, in fact, the poets who invented the modern Romanian literature, nevertheless establishing its genres and species we are dealing with nowadays.

Umblă, chiar dacă nu pe toate drumurile istoriei noastre literare, teoria sau ipoteza "celor două începuturi". Confirmată, de altminteri, de faptele ca atare, dar şi de evoluţia fenomenelor literare şi de "ruptura" - de nivel, mentalitate, valoare şi forme - intervenită între secolele primului început şi secolul XIX, al celui de-al doilea start. Literatura noastră ar fi avut, aşadar, un start "major", în sunet de capodoperă (sau pe-aproape), decis atît de Dosoftei, de cronicarii moldoveni şi de Cantemir, cît şi de cronicarii munteni. Chiar dacă era o limbă "brudie" şi chiar dacă aproape toţi primii scriitori i-au căutat sau inventat o sintaxă literară, scriptibilă, de la unele calchiate după latineşte la unele luate după modelul oral, româna suna ca o limbă promiţătoare de valori estetice, iar genurile frecventate luaseră un ton prestigios, înalt, de la istoriografie la oratoria lui Antim, de la meditaţia lui Costin la primii psalmi. Acest traseu, cu halte destul de rarefiate, desfăşurate cam pe trei secole (XVI-XVIII inclusiv, prea puţin din primul, dar compensat cu o bucăţică dintr-al XIX), în aşa fel încît o naţie începătoare să nu se obosească, se sfîrşeşte, convenţional, cu Iliada ţigănească a lui Budai-Deleanu. Operele nu sînt multe, dar valorile create atunci persistă şi rezistă, cel puţin două din ele făcînd faţă şi gustului postmodern de azi, dacă nu cumva chiar intrînd în galeria strămoşească a postmodernismului naţional (*Istoria ieroglifică* şi *Ţiganiada*, mai postmoderniste, în felul lor, decît chiar postmodernismul programatic de azi). Cam toate aceste opere au avut o circulaţie confidenţială, trecînd, letopiseţele, de la cronicar la cronicar, ori servind de lectură amicală pentru un cerc închis (*Istoria ieroglifică*) sau chiar rămînînd necitite de nimeni vreme de un veac bun (*Ţiganiada*). În astfel de condiţii era cam greu ca literatura noastră să pornească, oricît de tardiv faţă cu altele, ca o instituţie coerentă, în care boala scrisului să treacă din aproape în aproape, ca orice contagiune. Creaţiile de început sînt izolate, practic fără consecinţe (altele decît cele ştiute de la cronicari), literatura ratînd prima şansă de a deveni un sistem organic, asistat de un public interesat. Acest început major a fost, practic, uitat, aşa încît în preajma secolului

BDD-A2988 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:25 UTC)

XIX literatura a luat-o de la capăt. De această dată n-a mai luat-o însă de sus, ci, omeneşte, de jos, de la lăuta noastră trubadurescă, cîntînd, aproape pe strună, de "oh" şi "ah". Rafinamentul, ba chiar construcţia sofisticată, de pe vremea lui Cantemir sau Budai-Deleanu au făcut loc suspinurilor şi leşinurilor amoroase ale Văcăreştilor, ale lui Conachi şi ale altor, mai puţin glorioşi, pătimitori cu inima şi cu versul. Valoarea estetică a coborît însă drastic, încît toată această văicăreală pre versuri tocmită pare a nu fi avut nici un predecesor sau precedent - ca reper valoric. Şi, de fapt, nici n-avea - cel puţin nu repere de-acasă. Pentru Nicolae Manolescu, tocmai aceşti poeţi au inventat, de fapt, literatura română modernă, statornicindu-i speciile şi genurile pînă azi. Că n-au inventat-o prea strălucit, e o altă problemă. Dar, cum-necum, al doilea start n-a mai fost unul ratat, literatura noastră luîndu-şi, de-atunci, serios în seamă continuitatea. Aşa par a sta lucrurile, cel puţin dacă ne luăm după inventarul şi statistica manuscriselor şi autorilor, ce par acum a-şi da torţa din mînă în mînă, uneori chiar din tată-n fiu. Vine mai greu înţeleasă, în aceste condiţii, frenezia cu care Heliade şi alţi pre-paşoptişti (din care unii vor deveni chiar paşoptişti) se străduiau să invente literele române. În realitate, chiar dacă ştiau de versurile "văcăreşti", cu atît mai mult cu cît ultimul din dinastie (Iancu) era printre ei şi le recita nu doar propriile poeme, pre-paşoptiştii aveau şi ei – cum o avuseseră şi primii cronicari - conştiinţa unui vacuum care trebuia urgent umplut cu creaţii de toate felurile. Ipoteza unui al treilea început, de la care putem zice că depandă într-adevăr mersul istoriei literare la români, poate fi fixată pe opera acestor bravi romantici (care-i şi descoperă, din lăzi, pe primii scriitori). Al treilea start e dat pe imnuri patriotice, pe avînt revoluţionar şi naţional, pe ritmuri eroice, menite să trezească românul din somnul istoric. Dacă unele elegii mai pot fi luate ca avînd legătură cu jelania de amor a Văcăreştilor, genurile şi speciile literare paşoptiste se îndreaptă spre patetismul brav, spre misiunea naţională şi socială, spre proiectul vaticinar. Ce să aibă aceşti eroi ai condeiului înflăcărat cu suspinurile? Vremurile nu erau pentru văicăreli, oricît ar fi izvorît ele din amoarea neprimită sau primită cu ingratitudine, ci pentru militanţă. A treia oară - dacă admitem că s-a putut greşi startul de două ori - literatura porneşte vitejeşte, trezindu-se din elan doar odată cu criticismul junimist.

Ca şi omul, aşa cum e el tradus de psihanalişti, literatura nu se poate emancipa de complexele copilăriei. Copilăria - eficientă - a literaturii noastre e paşoptismul, specie naţională a romantismului (cu amestecul lui de *high romanticism* şi de *Biedermeier*, după cîte ne asigură Virgil Nemoianu - în *Îmblînzirea romantismului* - şi, după el, Nicolae Manolescu). Romanticii, nu doar cei români, au fost inventatorii "popoarelor", ai naţiilor înzestrate cu conştiinţă - şi mîndrie - de sine. Invenţia unui popor pune, de îndată, problema dotării lui cu un "specific", care să-l distingă de celelalte nu doar prin limbă şi anumite obiceiuri pitoreşti. Romanticii noştri au developat - ca să nu spunem "inventat", pentru că termenul aduce după sine o ambiguitate ficţională - mai din adîncuri, mai de la suprafaţă, specificul naţional. Acest complex al autodefinirii - complex de copilărie, deci cu atît mai persistent cu cît se înaintează în vîrstă - a dominat în bună parte dezbaterile literare - dar nu numai - de la noi, cel puţin pînă în interbelicul tîrziu. De fiecare dată s-au găsit noi soluţii pentru "specific", cei mai dotaţi doctrinari ai specificului fiind românii mai recenţi (cum a fost cazul lui Ibrăileanu), specificul fiind, mai întîi, bine fixat la ţară şi apoi adus, de alte curente literare, la oraş, unde o ducea, pe vremea sămănătoriştilor şi în viziunea lor, greu. Junimismul, orientare de ambiţie, care se măsura cu Europa, a mai potolit aceste discuţii, mai reducînd din euforia exotică a cătrinţelor şi încercînd să adîncească notele cu adevărat ireductibile, emancipînd astfel specificul de pitoresc. Dar îndată ce vigilenţa culturală a lui

BDD-A2988 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:25 UTC)

Maiorescu a trecut în aţipeală, complexul s-a răzbunat şi a reizbucnit, avînd ca eroi principali pe Ibrăileanu şi Iorga. Anii premergători primului război şi cei care i-au urmat au găsit problema tot atît de dezbătută şi de vivace ca înainte. Complexul se ţinea tare, aşa încît nu numai filosofia, dar şi critica noastră literară a trebuit să se confrunte permanent cu el. Specificitatea a fost o problematică, exaltată de unii, mai domesticită de alţii, dar oricum obligatorie. O vervă deosebită a căpătat această problemă odată cu gîndiriştii, cei care au adăugat - după expresia doctrinarului revistei şi orientării, Nichifor Crainic - plaiului strămoşesc, glorificat de sămănătorişti, coviltirul celest care-i lipsea, unind dimensiunea orizontală a specificului, cultivată de una singură înainte, cu dimensiunea lui verticală, religioasă sau, pe alocuri, chiar mistică. Nu puţine imbolduri au venit, în redefinirea specificului, şi din "revolta fondului nostru nelatin", din exaltarea primordialităţilor getice sau dacice, fie prin istorici ca Vasile Pârvan, fie prin poeţi şi filosofi - ori doar eseişti - ca Lucian Blaga şi Dan Botta, urmaţi de trupele pedestre ale vulgarizatorilor. Una din marile dezbateri interbelice, una din marile teme ale perioadei, a fost cea născută de complexul infantil introdus de romantici - problema specificului. Autodefinirea a rămas, precum se vede, o actualitate şi azi, românul suferind în continuare de angoasa de autodefinire. Dialectica creaţiei de specific pretinde, de regulă, compensarea realităţii, care poate să nu arate chiar bine, prin mitologii intangibile, oferite ca salvare fictivă.

G. Călinescu, care-şi avea propriile lui complexe, trecînd printr-o copilărie mai degrabă aglomerată în astfel de evenimente decît scutită, n-a făcut nici el abstracţie de problema dezbătută cam cu prea mult foc şi în orice caz prea multă vreme. Chiar dacă n-a fost unul din marii ideologi ai specificului şi nici un doctrinar al acestuia, tema l-a atras şi asupra ei a revenit cu o recurenţă semnificativă. Specificul naţional este, pentru G. Călinescu, "trăsătura diferenţială a unui popor", trăsătură care se manifestă pe un fond comun de valori şi reprezintă o interpretare particularizantă a acestora. În acest sens, specificul nu se revendică de la cu totul alte valori, ci doar de la răsfrîngerea acestora - sau a unora dintre ele - într-o oglindă aparte, care le modifică în formă mai degrabă decît în substanţă. Valorile sînt un fond comun al umanităţii, dar interpretarea lor e cea care diferă, în funcţie de anumiţi factori, variabili sau ireductibili. În măsura în care pot fi despărţite apele în această lungă dezbatere asupra specificului, combatanţii s-au împărţit în două tabere: unii care vedeau specificul ca pe o fatalitate metafizică, ca pe ceva ce nu poate fi ignorat sau exorcizat şi alţii care vedeau specificul ca pe un proces de acumulare şi sublimare, ca pe un fenomen cu devenire ori măcar cu dialectică. Specificul e, pentru unii, dat odată pentru totdeauna, în vreme ce pentru alţii el e o procesualitate, niciodată încheiată. Pentru unii specificul se constituie în evoluţia istorică, neputînd fi localizate decît grade de realizare ale lui, el avînd un demers gradual, în timp ce pentru alţii specificul vine din originar şi el nu poate pierde, esenţial, nici o notă, după cum nici nu poate cîştiga, esenţial, o altă conformaţie. Între aceste două poziţii - una dialectică şi una metafizică - G. Călinescu e hotărît de partea celei din urmă, combătînd teoriile care vorbesc despre un specific mereu "pe cale de consituire", niciodată îngheţat. Specificul, în viziune călinesciană, e un dat ireductibil, un cadou inalienabil, primit direct la naştere. El nu e, însă, echivalent cu pitorescul, cu exotica naţională, cu etnograficul, întrucît "o civilizaţie română cu işlicuri şi benişuri ar fi foar un muzeu", pe cînd adevăratul specific se manifestă creativ, e o valoare vitală, cotidiană, care transcende modele, indiferent cît de pur etnice ar fi acestea. Specificitatea e inseparabilă de fiinţă, îi e congenitală acesteia şi intră în definiţia ei, reprezentînd un stigmat interior de care nimeni nu se poate emancipa, nici chiar prin

BDD-A2988 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:25 UTC)

eforturi conştiente: "pentru că nu se capătă, nici nu se poate pierde". Pe cît de fatală, pe atît specificitatea e un complex de note spirituale şi psihice structurat sub dominanţa uneia dintre ele. Ea nu e "o notă unică, ci o notă cu precădere", punînd complexitatea lăuntrică sub semnul unei pregnanţe, al unei note privilegiate, un fel de *qualité maitresse*. Popoarele marcate de specific se comportă ca personajele clasice, evidenţiind mereu o calitate, dar fără a se retrage din fondul comun. Ca şi alţii, şi românii, fiind oameni, au cota lor de generalitate, sînt şi ei "generici", putînd fi la fel de bine "naţionalişti, mistici, raţionalişti, fatalişti, pragmatici şamd". Din întreg arpegiul de atitudini şi calităţi, una va fi însă selectată şi valorificată ca favorită, ca reprezentativă. (Selectată, firește, nu pe cale plebiscitară, prin consens sau în urma unui colocviu, ci selectată de fatalitate). Configuraţia spirituală a unui popor se aranjează, deci, în jurul unei "note de bază" înnăscute, cum înnăscute sînt, de altfel, toate celelalte calităţi sau virtuţi. Pentru Călinescu un popor e "un organism", a cărui lege de dezvoltare e cuprinsă integral în sine. Fiind un organism, un popor nu imită niciodată nimic, aşa cum nu se poate spune despre o plantă, de pildă, că ar imita alte plante. Ca şi sămînţa plantei, un popor "are toate virtualităţile în el", putînd să le dezvolte - şi dezvoltîndu-le - în funcţie de împrejurările şi condiţiile istorice. Cu această idee organicistă Călinescu tranşează, cel puţin pentru sine, disputa cu teoriile care văd în specific un proces de asimilare, de imitaţie adaptată şi prelucrată. Dacă se produce vreo imitaţie, aceasta e doar aparentă, întrucît "ceea ce pare imitaţie este doar o sugestie primită la timp oportun", un impuls care dezleagă creativitatea unei calităţi proprii. Influenţele pot avea cel mult un rol catalitic, de actualizare a potenţelor, popoarele fiind nişte organisme iremediabil originale. E vorba, firește, de o "originalitate" profundă, inalienabilă, şi nu de una periferică sau epidermică, ce poate fi afectată, cum e cazul multor producţii literare, de imitaţii şi preluări necritice. Această originalitate "fundamentală", ce se manifestă cu voie sau fără voie, cu doctrină ori fără, e garantată de "factorul etnic". Fiind o valoare definitorie, de ordin spiritual, ea nu e, prin sine, şi o valoare estetică, G. Călinescu distanţîndu-se aici de teoriile care priveau esteticul ca pe un fenomen etno-dependent. Valoarea literară nu e etno-dependentă, ea stabilindu-se doar prin "examenul critic" al operei, examen care are legislaţia lui aparte, în care cotizaţia specifistă nu e un argument. Dar dacă critica literară beneficiază de licenţă în cazul specificului, fiind constrînsă la alte criterii, strict valorizante, nu se poate bucura de aceeaşi dispensă istoria literară. "Istoria literaturii române nu poate fi - afirmă Călinescu - decît o demonstraţie a puterii de creaţie române, cu notele ei specifice, arătarea contribuţiei naţionale la literatura universală". Ea va fi, deci, obligată să marcheze tocmai opera specificului, revelînd-o pe fondul general de creativitate. La limită, istoria literară devine istoria specificului în manifestarea lui literară, ea trebuie să vadă în specific pe unul din protagoniştii ei decisivi.

Specificul, fiind un dat structural, nu se poate obţine prin nici o diligenţă. Îl ai ori nu-l ai. Eforturile de "conformare la o ţinută canonică" nu produc specific, şi nimeni nu devine român prin asemenea exerciţii de adaptare, pentru că nu-l lasă codul său genetic, dominat de un alt specific. (Rămîne, totuşi, un fapt interesant că mulţi dintre doctrinarii specificului nostru au fost români recenţi, care "s-au conformat" tocmai "canonului" naţional). "Singura condiţie pentru a fi specific e de a fi etnic român", fără alte condiţionări, cum era, în epocă, celebra ecuaţie a lui Nae Ionescu prin care românitatea se echivala cu ortodoxia, dublînd determinarea etnică printr-o corelativă determinare religioasă. După cum se vede, toate valorile specificului se strîng pe capul factorului etnic, ca rădăcină metafizică, izvor nesecat şi suport ireductibil al eventualelor metamorfoze. Problema nu devine astfel mai simplă, sau oricum nu se simplifică de tot, întrucît etniile -

BDD-A2988 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:25 UTC)

sau rasele, cum zice Călinescu - nu sînt date odată pentru totdeauna. În istoria lor, în constituirea lor, se manifestă o procesualitate ("o rasă este un proces continuu") şi nici un neam nu se poate revendica de la o puritate absolută. Neamurile moderne sînt născute prin metisaj, prin amestecuri succesive. De unde se va trage, aşadar, caracterul fatal, non-evolutiv, al specificului? Rasele (în sens de etnii) îşi găsesc, în urma acestor catastrofe de formare, "noi echilibre", dar aceste echilibre sînt traversate de un cod spiritual moştenit de la "factorul etnic stabil", prioritar, de la factorul "legat de centrul geografic" pe care se dezvoltă, prin peripeţii istorice, etnia respectivă. Nucleul tare al specificului creşte, deci, din acest centru "geografic", văzut ca un centru iradiant. Pornind de la această idee a nucleului greu, Călinescu desfăşoară o viziune concentrică a specificului, dezvoltat în cercuri degradante şi tot mai largi. El vorbeşte, astfel, de cîteva zone ale specificului, de intensităţi şi densităţi diferite, în funcţie de apropierea de centru. Specificul e eclatant în cercul interior, dar tot mai voalat în cercurile dispuse în jurul său. Vom avea de-a face cu zone de "specificitate totală" şi cu zone de "specificitate parţială", fără ca participarea la una sau alta din aceste ritmuri şi intensităţi ale specificului să descalifice vreun scriitor. "Creangă, afirmă Călinescu, e în nodul vital, dar balcanicul Caragiale nu, fără a deveni prin asta mai puţin scriitor român". Specificul are un spectru divers, mergînd de la vehemenţă la discreţie, de la plenitudine la parţialitate. Densitatea lui maximă e de căutat - şi de găsit - la "românii din centru", în acest sens Eminescu, Maiorescu, Creangă, Coşbuc, Goga, Rebreanu, Sadoveanu, Blaga ş.a. fiind cu toţii "consultabili pentru nota specifică primordială". În al doilea cerc, reprezentativi pentru "meridionalitatea" noastră, cu un specific ce merge în nuanţe degradante, se înscriu Alecsandri, Odobescu, iar în ultimul cerc trasat de Călinescu ar intra scriitorii care "fac legătura cu familia obştească traco-getică", cu balcanismul - Bolintineanu, Caragiale, Macedonski. Plasarea într-un cerc sau altul nu ia în seamă opiniile profesate pe seama specificului de autorii înşişi, ci doar calităţile intrinsec specifice din opera lor. De asemenea, apartenenţa la un cerc mai rarefiat în specific nu descalifică, nu depune din "românitate" pe nici un scriitor. Dar nomenclatorul de bază al caracterelor specifice se poate face prin aplicaţii asupra primului cerc.

Trăsătura eminentă care rezultă din radiografierea acestui "nucleu central", trăsătură colportată de toate operele scriitorilor înscrişi acolo, e "regresiunea spre civilizaţia de tip arhaic" şi "pasivitatea faţă de natură". Călinescu se fereşte să intre, prin această ipoteză, în graţiile postume ale sămănătorismului, făcînd o distincţie între rasele "regresive" şi rasele "zgomotoase" şi "gesticulante". Rasele vechi sînt cele caracterizate de această nostalgie a arhaicităţii, în vreme ce rasele noi sînt mult mai întreprinzătoare. Predilecţia noastră pentru "arhaic" e semn de "vechime", nu de "primitivitate": "Noi nu suntem primitivi (cum ne vedeau occidentalii, n.n.), ci vechi". Din această vechime se trage un tip aparte de comunicare, formulată concis, în proverbe care condensează înţelepciunea. Acest laconism e mai aproape de "muţenie", în sensul utilizării unei comunicări mai degrabă a generalităţilor decît a experienţelor subiective. Românul originar e, deci, discret, nu e tentat de autobiografism şi de nici un fel de exhibiţionism personal. El declină doar, în formule consacrate, o înţelepciune strînsă prin veacuri. O astfel de comunicare, ritualică, aduce după sine un comportament înscris în ritualitate. Tot din atributul vechimii se trage şi "fatalismul nostru energetic", "scepticismul sănătos faţă de orice întreprindere nefolositoare", "răbdarea" de a aştepta consecinţele istoriei fără a le precipita. Dezinteresul nostru faţă de "subiectivitate" se datoreşte şi faptului că "în forma noastră de civilizaţie covîrşitor e factorul colectiv", românul evidenţiindu-se ca "fiinţă

BDD-A2988 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:25 UTC)

socială" şi sociabilă. Acest "colectivism" se răsfrînge şi în literatură, întotdeauna "scenele cu mişcări de gloată" fiind mai izbutite decît disociaţiile subiective. Tot acestui "trunchi central" al specificului îi e caracteristic "criticismul constructiv", spre deosebire de cel analitic, zeflemitor, propriu cercului exterior. Aici, în centru, românul se antrenează în gravitate, ţinînd legătura cu elementarul şi cultivînd nostalgia satului, ca nostalgie a comunităţii organice. Aceste caracteristici vin apoi nuanţate de celelalte cercuri, care aduc un spor de rafinament şi nonşalanţă, de umor şi pitoresc. Revendicarea vechimii ar trebui să ne conducă, şi în ideea lui Călinescu, la resuscitarea fondului getic, la reactualizarea valorilor pre-latine. "Spiritului galic şi brit trebuie să-i corespundă aici, prin sporire, spiritul getic".

În bună parte, specificul a fost contras în cele "patru mituri" fundamentale, reactualizate mereu de literatura cultă: *Traian şi Dochia, Mioriţa, Meşterul Manole* şi *Sburătorul*, mituri care "înfăţişează patru probleme fundamentale: naşterea poporului român, situaţia cosmică a omului, problema creaţiei (şi am putea zice în termeni moderni, a culturii) şi sexualitatea". Totuşi, Călinescu face mai mult credit, în problema specificului, marilor scriitori decît folclorului, văzînd în ei sinteze mai complexe ale spiritului naţional, cu o mai mare rază de revelaţie şi actualizare a potenţelor.

În măsura în care scriitorii sînt adevăraţii purtători ai specificului, G. Călinescu distinge, în rîndurile lor, "trei mentalităţi" dominante, care se suprapun mai mult sau mai puţin (dar mai degrabă riguros) peste "cercurile" specifismului. Cea dintîi categorie ar fi reprezentată de "tipul boierului" - "generos, revoluţionar din inteligenţă, liberal, socialist chiar, ideolog ardent puţin cam blazat, fraternizînd cu norodul". Literatura acestora - de la Kogălniceanu la Alecsandri şi Odobescu - se nutreşte din seva celei populare, iar în coordonatele ei strict personale tinde spre erudiţie, rafinament, spre cordialitate şi spre discursul sentimental. Al doilea tip, mult mai viguros şi mai numeros, e cel al "ruralului": "ideolog pătimaş în direcţia sănătăţii rasei şi a drepturilor ţărănimii, cu repulsie faţă de aristocrat şi de orăşean, serios, etic, în genere fără spirit, urînd spiritul şi, consecinţă inevitabilă, adesea literatura franceză". Tipul rural e reprezentat de Eminescu, Coşbuc, Rebreanu şi ar veni, deci, repartizat în nucleul central. În fine, a treia mentalitate scriitoricească e cea a "tagmei balcanicilor": "plini de nervozitatea emoţiei, dar incapabili de a o ţine, spulberînd-o repede cu mişcări şi bufonerii, ascuţiţi la inteligenţă, plebei, dar pitoreşti în expresie" - aici intrînd o galerie nu mai puţin impresionantă decît cea din "sala centrală" - Anton Pann, Caragiale, Minulescu, Ion Barbu, Arghezi, Urmuz, Mateiu Caragiale ş.a. Aceste trei mentalităţi, grefate pe cele trei cercuri, au promovat, fiecare în cheia sa, specificul naţional, a cărui epopee şi întrupare diversificată, nuanţată, încearcă s-o scrie Călinescu în *Istorie.*

BIBLIOGRAFIE:

- G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent,* Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Ediţie şi prefaţă de Al. Piru, Bucureşti, Editura Minerva, 1982
- Idem, *Ulysse,* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1967
- Idem, *Principii de estetică,* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968
- N. Manolescu, *Istoria critică a literaturii române, I,* Bucureşti, Editura Minerva, 1990

BDD-A2988 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:25 UTC)

- Mircea Martin, *G. Călinescu şi "complexele" literaturii române,* Bucureşti, Editura Albatros, 1981
- Virgil Nemoianu, *Îmblînzirea romantismului. Literatura română şi epoca Biedermeier,* Traducere de Alina Florea şi Sanda Aronescu, Bucureşti, Editura Minerva, 1998

BDD-A2988 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:25 UTC)